

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobkyně: **a) K. P. a b) D. P.**, společně zastoupené Mgr. Milošem Ráboněm, advokátem se sídlem Brno, Pekařská 403/12, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 1292/25, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 8. 2024, č. j. 41 Ad 2/2024 - 65,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobkyně proti výroku II. rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 8. 2024, č. j. 41 Ad 2/2024 - 65, **se o d m í t á** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalovaná vydala ve věci žalobkyně tato rozhodnutí:

- a) dne 15. 1. 2024 rozhodnutím č. j. RN-X (dále jen „rozhodnutí o námitkách“), rozhodla o námitkách žalobkyně a) proti rozhodnutí ze dne 5. 9. 2023, č. j. R-X (dále jen „1. rozhodnutí“), kterým byl žalobkyni a) odňat sirotčí důchod, jelikož dle žalované nebyla dle § 52 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), nezaopatřeným dítětem;
- b) dne 2. 2. 2024, rozhodnutím č. j. R-X (dále jen „2. rozhodnutí“) uložila žalobkyni a) povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu ve výši 69 746 Kč;
- c) dne 5. 9. 2023 rozhodnutím č. j. R-X (dále jen „3. rozhodnutí“), odňala žalobkyni b) vdovský důchod;
- d) dne 2. 2. 2024 rozhodnutím č. j. R-X (dále jen „4. rozhodnutí“) uložila žalobkyni b) povinnost vrátit přeplatek na vdovském důchodu ve výši 80 380 Kč.

[2] Proti těmto rozhodnutím podaly žalobkyně žalobu ke krajskému soudu, jenž výrokem I. nadepsaného rozsudku zrušil rozhodnutí o námitkách a věc vrátil žalované k dalšímu řízení; výrokem II. odmítl žalobu ve vztahu k rozhodnutím 2., 3. a 4.; výrokem

III. nepřiznal žalobkyni a) náhradu nákladů řízení a výrokem IV. rozhodl, že žalobkyně b) a žalovaná nemají právo na náhradu nákladů řízení.

[3] Rozhodnutí o námitkách krajský soud zrušil pro nepřezkoumatelnost, jelikož žalovaná založila odnětí sirotčího důchodu pouze na nenaplnění podmínek stanovených v § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění, aniž se zabývala tím, zda žalobkyně a) nesplňuje podmínky dle § 20 odst. 4 písm. b) tohoto zákona.

[4] Pokud jde o rozhodnutí 2., 3. a 4., krajský soud vyhodnotil žalobu proti nim jako nepřipustnou ve smyslu § 68 písm. a) soudního řádu správního, dále jen „s. ř. s.“, jelikož ve vztahu k nim žalobkyně nevyčerpaly řádné opravné prostředky v řízení před správním orgánem, ačkoli byly uvedenými rozhodnutími poučeny o možnosti podat námitky.

[5] Podanou kasační stížností žalobkyně a) a b) (dále jen „stěžovatelky“) brojí pouze proti výroku II. napadeného rozsudku.

[6] Podle názoru stěžovatelek krajský soud nesprávně posoudil právní otázku nevyčerpání opravných prostředků před správním orgánem. Tvrdí, že řízení vykazovala závažné vady a z nich vzešlá rozhodnutí měla být proto zrušena. Krajský soud jim svým postupem upřel právo na soudní ochranu podle článku 36 Listiny základních práv a svobod. Stěžovatelka a) podala námitky proti 1. rozhodnutí, jímž jí byl odňat sirotčí důchod. Krajský soud přitom uznal, že žalovaná ve správním řízení nezdůvodnila, proč ji nelze považovat za nezaopatřené dítě podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ačkoli stěžovatelka a) již dne 18. 1. 2023, kdy se dostavila na OSSZ Znojmo a předložila žalované rozhodnutí o přerušení studia z důvodu nemoci, požádala o pokračování výplaty dávky sirotčího důchodu podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Rozhodnutí žalované 2., 3. a 4., bezprostředně navazují na zrušené rozhodnutí o námitkách, neboť se v nich na první rozhodnutí buďto přímo odkazuje, nebo se uvádí, že stěžovatelka a) nesplňuje podmínku nezaopatřeného dítěte podle § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění.

[7] Stěžovatelky tak namítají, že rozhodnutí žalované 2., 3. a 4., která soud odmítl přezkoumat, byla vydána přímo na základě 1. rozhodnutí (respektive rozhodnutí o námitkách), které bylo zrušeno jako nepřezkoumatelné. Proto je nepřijatelné, aby tato rozhodnutí *zůstala v platnosti*. Krajský soud zrušil rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu stěžovatelce a), ale ponechal v platnosti navazující rozhodnutí o vrácení přeplatku dávek sirotčího důchodu, což stěžovatelky považují za nespravedlivé. Dávka sirotčího důchodu byla jediným příjmem stěžovatelky a) od 12. 2. 2023 do 11. 8. 2023. Krajský soud také odmítl přezkoumat rozhodnutí týkající se stěžovatelky b), která byla též vydána na základě zrušeného 1. rozhodnutí o sirotčím důchodu.

[8] Krajský soud stěžovatelkám vytkl, že nevyčerpaly opravné prostředky, stěžovatelky nicméně v průběhu správního řízení opakovaně konzultovaly další postup s pracovníci OSSZ Znojmo, od kterých se jim dostalo poučení, že to není nutné, neboť pokud bude zrušeno 1. rozhodnutí, budou zrušena, popřípadě změněna též rozhodnutí navazující (2., 3. a 4.). Žalovaná pak využila této skutečnosti jako obranu proti žalobě. Stěžovatelky tvrdí, že postup žalované není slučitelný se zásadami právního státu a že jim soud upřel právo na soudní ochranu před rozhodnutími vycházejícími z nepřezkoumatelného rozhodnutí,

pokračování

ačkoli sám dospěl ke správnému závěru, že řízení předcházející uvedeným rozhodnutím vykazuje vady natolik závažné, že vyústilo ve zrušení rozhodnutí o námitkách.

[9] Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti souhlasí se závěry krajského soudu. Upozorňuje, že ačkoli se stěžovatelky snaží přenést odpovědnost za vzniklou situaci na pracovnice OSSZ Znojmo, nelze přehlédnout, že byly v prvostupňových rozhodnutích poučeny o možnosti podat proti nim námitky, což neučinily. Kasační stížnost by proto měla být zamítnuta.

[10] Vzhledem k tomu, že napadený rozsudek byl v řízení před krajským soudem vydán specializovaným samosoudcem, zabýval se Nejvyšší správní soud nejprve přijatelností kasační stížnosti. Podle § 104a odst. 1 s. ř. s. totiž v těchto případech Nejvyšší správní soud odmítne kasační stížnost pro nepřijatelnost, jestliže svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[11] Kritéria přijatelnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud vymezil již v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, a uplatní se na všechny věci, ve kterých před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28, č. 4219/2021 Sb. NSS; rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Kasační stížnost je dle zmiňovaného usnesení přijatelná v případech, k nimž se judikatura doposud nevyjádřila, v nichž existuje judikatura rozporná (nejednotná), nebo je-li třeba učinit judikaturní odklon. Kasační stížnost je přijatelná rovněž v případech zásadního pochybení krajského soudu, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele (viz rozsudek tohoto soudu ze dne 11. 6. 2021, č. j. 10 As 154/2021-23, nebo usnesení ze dne 27. 8. 2021, č. j. 9 As 144/2021-31).

[12] V daném případě Nejvyšší správní soud v napadeném výroku II. rozsudku krajského soudu ani v jeho odůvodnění neshledal žádná pochybení, která by mohla založit přijatelnost podané kasační stížnosti ve smyslu výše vymezeném.

[13] Krajský soud v napadeném usnesení správně vycházel z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu, dle které *„podmíněnost vyčerpání opravných prostředků ve správním řízení před podáním žaloby k soudu [§ 5, § 68 písm. a) s. ř. s.] je nutno vnímat jako provedení zásady subsidiarity soudního přezkumu a minimalizace zásahů soudů do správního řízení. To znamená, že účastník správního řízení musí zásadně vyčerpat všechny prostředky k ochraně svých práv, které má ve své procesní dispozici, a teprve po jejich marném vyčerpání se může domáhat soudní ochrany. Soudní přezkum správních rozhodnutí je totiž koncipován až jako následný prostředek ochrany subjektivních veřejných práv, který nemůže nahrazovat prostředky nacházející se uvnitř veřejné správy“* (rozsudek ze dne 12. 5. 2005, č. j. 2 Afs 98/2004-65, č. 672/2005 Sb. NSS). Shodné závěry Nejvyšší správní soud vyslovil také například v rozsudcích ze dne 16. 11. 2004, č. j. 1 As 28/2004-106, č. 454/2005 Sb. NSS, a ze dne 30. 4. 2004, č. j. 3 As 58/2003-51: *„Ochrany veřejných subjektivních práv ve správním soudnictví se lze domáhat teprve po vyčerpání řádných opravných prostředků, pokud je právní úprava připouští (§ 5 s. ř. s.). Svých práv se tedy žalobou proti rozhodnutí správního orgánu nemůže úspěšně domoci ten, kdo ve správním řízení proti rozhodnutí správního orgánu prvého stupně odvolání nepodal.“*

[14] Z obsahu správního spisu nevyplývá, že by stěžovatelky proti prvostupňovým rozhodnutím 2., 3. a 4. brojily námitkami; tento fakt není mezi stranami sporný. Ničím nepodložené tvrzení stěžovatelek o jejich chybném informování pracovníci OSSZ Znojmo je nepřipustnou novou námitkou ve smyslu § 104 odst. 4 s. ř. s., jelikož uvedené nenamítaly v řízení před krajským soudem, ačkoli jim v tom nic nebránilo; vzhledem k tomu, že brojily proti prvostupňovým rozhodnutím, bylo jejich povinností tvrdit, proč nevyužily opravné prostředky správního řízení a obrací se s ochranou svých práv přímo na soud (ačkoli to právní úprava nepřipouští). Pouze na okraj lze poznamenat, že v kasační stížnosti nikterak nebrojí proti argumentu krajského soudu, podle kterého je z obsahu správního spisu zřejmé, že v rozhodnutích 2. – 4., která byla stěžovatelkám řádně doručena, je uvedeno výslovné poučení o možnosti podat námitky i o lhůtě a místě k jejich podání.

[15] *Obiter dictum* lze dodat, že ačkoli se postup krajského soudu může stěžovatelkám jevit *prima vista* nespravedlivým, neboť nenapadeným výrokem I. rozsudku krajského soudu bylo zrušeno rozhodnutí, které představovalo zásadní podklad pro rozhodnutí 2. – 4, neznamená to, že mohl krajský soud tato rozhodnutí zrušit bez splnění dalších procesních podmínek, respektive, že stěžovatelkám odňal právo na přístup k soudu. Krajský soud naopak postupoval v souladu se zásadou enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, která znamená, že veřejnou moc lze uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon (čl. 2 Listiny základních práv a svobod). Uvedená rozhodnutí pak nemůže zrušit za nastalé situace ani Nejvyšší správní soud. Stěžovatelkám nadto nic nebránilo v tom, aby po právní moci výroku I. rozsudku krajského soudu, brojily proti rozhodnutím 2., 3. a 4. postupy, které jim skýtá právní řád v rámci správního řízení, zejména tedy postupem podle § 100 odst. 1 písm. b) správního řádu, dle kterého se *řízení před správním orgánem ukončené pravomocným rozhodnutím ve věci se na žádost účastníka obnoví, jestliže bylo zrušeno či změněno rozhodnutí, které bylo podkladem rozhodnutí vydaného v řízení, které má být obnoveno, a pokud tyto skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí mohou odůvodňovat jiné řešení otázky, jež byla předmětem rozhodování.* Z obsahu správního spisu je navíc zřejmé, že žalovaná uznala že stěžovatelka a) splňuje podmínku dle § 20 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, a je tedy nezletilým dítětem pro účely práva důchodového pojištění, a nově rozhodla o zrušení rozhodnutí 1. (rozhodnutím ze dne 29. 10. 2024, č. j. X) a také rozhodnutí 2. (rozhodnutím ze dne 29. 10. 2024, č. j. R-X).

[16] Vzhledem k tomu, že krajský soud rozhodl v souladu s ustálenou a jednotnou judikaturou a nepochybil při výkladu procesního práva, Nejvyšší správní soud kasační stížnost podle § 104a s. ř. s. odmítl pro nepřijatelnost.

[17] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. K odmítnutí pro nepřijatelnost dochází na základě zjednodušeného věcného posouzení případu (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020-33, č. 4170/2021 Sb. NSS), a proto je namístě rozhodnout o náhradě nákladů řízení podle úspěchu ve věci (viz již citované usnesení tohoto soudu č. j. 9 As 83/2021-28). Stěžovatelky neměly ve věci úspěch, nemají proto právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.). Úspěšná žalovaná nemá právo na náhradu řízení podle § 60 odst. 2 s. ř. s.

Poučení: Proti tomuto usnesení **nejsou** opravné prostředky přípustné.

pokračování

V Brně dne 12. června 2025

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu